

Betty Antierens

Duveltjeskermis

Ontmoeting met auteur Patrick Spriet

Het stormt die laatste augustusmorgen. Ratelende kogels op mijn dakraam en rood alert op de radio.

'Je bent toch niet bang,' lacht de dichter die die dag mijn wheelman wil zijn.

Diep weggedoken in de kuip van zijn vliegende schotel vergeet ik wat bang zijn is.

De dag bestaat, en de dichter die er over heen walst. Ik niet, ik ben een spinsel in een roze bel, mijn hele leven heb ik dit geweten, maar nu we de wereld loslaten, vult het spinsel de bel en voel ik haar, ze is vrouwelijk, haast fysiek.

Zo zweven we, een poëet met sneekers zo blauw als de klarende lucht en een schrijfster in een broze bel. We vliegen een andere schrijver tegemoet. Zijn naam is Patrick Spriet.

Later die dag vraagt Patrick zich schertsend af of aan zijn naam geen noodlot is verbonden. Wie slaat een boek open van een 'Spriet'?

Terwijl hij praat zie ik me net dát weer doen.

Rachel Baes: zelfportret

Op een feestelijke dag, voor ik op een trein stapte, gaf een vriend het boek, *Een tragische minnares, Rachel Baes, Joris van Severen, Paul Léautaud en de surrealisten*, op de omslag het portret van de schilderes Rachel Baes.

De trein vertrok, ik tuimelde in het leven van Rachel en vergat haar nooit meer.

Fragment 1 uit *Een tragische minnares*

De geschiedenis en de poëzie kwamen in Brugge op een wonderlijke wijze bijeen. Het mystieke zat niet eens diep verscholen in de grachten. Als de mist kronkelde het rond de huizen en de monumenten. Brugge was een stad van grote middeleeuwse schilders geweest. Het was ook de stad waar symbolisten zoals Khnopff, Verhaeren en Rodenbach hun dromen spiegelden. Was Rachel Baes niet de personificatie van Hugues Viane uit Bruges-la-Morte, die zich een priester van de smart noemde en een salon inrichtte als een rouwkapel met de relieken van zijn overleden vrouw? Was dat niet de voorafbeelding van de ritus van Georges van Severen, die zij in Brugge het best kon voltooien? Alles leek in Brugge volmaakt op haar wezen en haar kunst afgesteld. Het kwam niet in haar op dat de Bruggelingen de meest onberekenbare factor waren, de ongenodigde levenden in dit macabere dodenspel.

Deed de schrijver, en hoe hij heette, ertoe? Ontzettend!

Hij onderzocht minutieus de geschiedenis van deze fascinerende vrouw, koesterde en vatte haar in woorden die haar uit haar as deden herrijzen. Zo maakte hij haar onsterfelijk, een hommage die alleen een bezeten kunstenaar iemand kan geven. Nadat ik het boek had gelezen, keek ik lang naar het portret van de schrijver op de achterflap.

Een grote ietwat teruggetrokken man (hij schuilt in de schaduwhoek van de foto), die fronsend de wereld inkijkt.

Ik wou meer lezen van Patrick Spriet. Ontdekte dat

hij kritieken schreef voor een niet meer bestaand literair tijdschrift (*Kruispunt*), en dat in 1998 zijn boek, *Coltrane, Trappist & Dikke Maurice* was verschenen, zijn herinneringen aan de legendarische Brugse free-jazzclub De Spiegel.

Een pittig relaas, letterde een krant van toen... helaas niet meer te vinden.

Wat ik wel van hem kon vinden, zei dezelfde vriend die me *Een tragische minnares* had gegeven, waren zijn Luisterreportages in een tijdschrift voor klassieke muziek.

Het tijdschrift heette *Luister*, glossy, elitair en duur. En ja, in het nummer dat ik opensloeg in de tijdschriftenwinkel aan de Antwerpse Melkmarkt, stond Patrick met een reportage over Jacques Offenbach. Ik las de eerste alinea's, verleidelijk als de tonen waarop Orpheus je naar de onderwereld voert, en besloot me dit pareltje cadeau te doen.

In café De Muze, voor een koud wordende koffie, volgde ik, in de voetsporen van Patrick Spriet, Offenbachs omzwervingen. Van Oostenrijk tot Parijs, van Parijs tot Etretat, van Etretat tot het Cimetière de Montmartre, langs paden en wegels die geen enkele journalist tot dan toe betreden had. In Etretat, waar Offenbach met een deel van de opbrengst van *Orphée aux Enfers* een koninklijke villa liet bouwen, ontdekt speurneus Patrick Spriet *l'Hostellerie des Vieux Plats*, waar ook Offenbach vaak te gast was. Ik lees je graag dat stukje voor.

Thomas neemt me mee naar een andere relikwie die zich in het onbeduidende Gonnevill-la-Mallet bevindt, op een paar kilometer van Etretat. Sinds halverwege de 19de eeuw is l'Hostellerie des Vieux Plats een 'rendez-vous des célébrités' waar niet alleen Offenbach kwam, maar ook Wagner, Gounod, Massenet, Berlioz, Saint-Saëns, Chabrier en Messager om het even bij de componisten te houden. Het gouden boek van de stokoude Lucette Aubourg, die de herberg van haar grootvader op haar eigenzinnige manier uitbaat, doet me even duizelen... Dit is toch Parijs niet! Waarin schuilt de jarenlange aantrekkingskracht van dit curieuze etablissement? Mademoiselle Aubourg ontvangt ons in haar keuken die uit 1865 stamt en waar alles nog precies hetzelfde is. Het stof van de voorbije eeuwen hangt ook over de gelagzaal waar Monet ooit een paneel van een kast beschilderde, in ruil voor een paar glazen wijn en een bord soep. Deze plek is geen knekelhuis, maar een icoon van een vergane, oude wereld die dankzij de magie en

authenticiteit van haar bezielster toch tot leven komt, zoals in Offenbachs Contes d'Hoffmann.

Patrick Spriet, een veel te bescheiden Brugse schrijver. In Bruges-la-vivante mocht hij niet ontbreken.

Wheelman en ik stappen door Brugge, straatje, steegje, pleintje, rechts, links, oversteken en rechtsomkeer, want Brugge loop je net zo makkelijk uit als in.

En dan is er herkenning, romantische bruggetjes en historische huizen; de Sint-Annarei! Vlaamse cafeetjes waar ze Britse cider tappen, wedijverende etalages met exquisite pralines en andere heerlijkheden.

De zon vecht even met de regen, trekt een boog en wint het spel. Duveltjeskermis! Een beiaard klingelt twaalf en de straten stromen vol mensen.

En dan lopen we er pal tegenaan. Hotel Restaurant Le Duc de Bourgogne aan het Huidevettersplein. We stappen nieuwsgierig binnen. Veel Vlaamse eik en krakende vloeren.

Een hoffelijke receptioniste wijst ons het restaurant, 'meneer Spriet is al even langs geweest, hij komt zo weer terug.'

De Maître wijst ons een plaats met zicht op de Spiegelrei.

De eetzaal is ruim, de tafels staan op comfortabele afstand van elkaar.

De dichter schuift ridderlijk mijn stoel naar achter, de plaats aan het raam, en nestelt zich naast me.

Onder ons bruist de rei, met toeterende rondvaartboten en toeristen uit alle werelddelen.

Gniffelend als schoolkinderen wachten we op Patrick Spriet.

Dan wandelt hij de rustieke eetzaal binnen, ik herken hem van het achterplat van Rachel. Zwart zijden colbertje en wit linnen hemd, boordknoopje open. Hij is net zo groot als ik vermoedde.

De Maître begroet hem, wijst discreet onze tafel.

Hij bedankt met een knikje, laat even zijn blik over ons gaan, glimlacht, stapt op ons af.

We staan op en schudden handen. Gaan weer zitten.

'Aperitiefje?' Het zou een ijsbreker kunnen zijn, maar er was geen ijs.

Onze ogen, drie paar, bleven vanaf de begroeting over glazen en schotels en werelden heen, verbonden.

'Kijk,' wijst Patrick, buigt zich naar het raam, 'net tegenover ons, zie je het Boergoensche Cruyse.'

Ik kijk naar een imposant gotisch gebouw, de laagste ramen hangen net boven de waterlijn.

'Een van de meest bekoorlijke plekjes van de stad,' zegt Patrick, 'op enkele passen van het belfort en de lievelingscafés en restaurants van Joris Van Severen. Dat was het huis dat Rachel en hij hadden uitgekozen, midden de middeleeuwse stadskern van Brugge, geschiedenis en status, melancholie en poëzie, waar ze in het geheim hun liefde vierden en gelukkig waren.'

'Helaas bracht het huis hen meer miserie dan geluk,' voegt hij er na een hap aan toe.

Vraag me niet wat we aten. Letters zou ik zeggen. Letters en woorden. Daartussen snoepten we van onze borden, klonken met glazen.

Ik luister en vergeet te vragen. Patrick is een fascinerend verteller, net als op papier vertrekt hij van de geschiedenis, de feiten, dat is zijn stille zoektocht, dan blaast hij alles leven in. Zijn werk is als het scheppingsverhaal. De eerste dag schiep God... Ik ben de volgorde vergeten, maar zo gaat Patrick tewerk. Onderzoek, uitpluizen. Niets aan het toeval overlaten, speuren in boeken en documenten, in musea, in huizen en puinhopen waarin zijn personages geleefd hebben, restaurants waar ze aten, bij mensen die hen gekend hebben, voor of met hen gewerkt hebben. Hij besnuffelt en ontleedt het kleinste detail. Pas als hij alles verzameld heeft wat er te verzamelen valt en wat anderen over het hoofd hebben gezien, is het zijn zevende dag en gaat hij zijn uitverkoren personage nieuw leven inblazen. Een schrijfproces dat soms jaren vergt. Toch is hij geen schrijver die in zijn personages opgaat. Hij observeert, streelt eerder dan te boetseren, haast schuchter, met eerbied voor de geschiedenis.

Patrick zal dit wegwuiven, zoals alle complimenten.

'Waarom ik?', zal hij me nog enkele malen vragen, 'Waarom wou je precies mij interviewen?'

Ik heb mijn hele leven de norm gehanteerd dat liefde impulsief moet zijn, warm en menselijk. Ik voeg er aan toe dat ze belangeloos moet zijn.

Zo schrijft Patrick. Met dat soort liefde.

We eten, genieten, praten. Ook over Brugge dat ons omringt.

'Toen ik twintig was, vond ik het een ramp dat Brugge in de oorlog niet platgebombardeerd was, zoals Rotterdam,' vertelt Patrick, 'nu wil ik elke oude steen koesteren als een graf. Een mens heeft een eigen aard waar hij niet tegenin kan gaan,

maar toch veranderen zijn interesses, obsessies, smaken, behoeften. Ik ben altijd een eenzaat van aard geweest en dat heb ik pas sinds een paar jaar goed begrepen en aanvaard. Dat is onveranderlijk. Al de rest verandert wel. Vroeger aanbad ik de verandering, nu wil ik de verandering tegenhouden. In die zin heb ik van Brugge leren houden.'

Mijn maat, de dichter, net als Patrick een operafanaat, vraagt hem waarom hij altijd over zulke tragische vrouwen schrijft.

Hij verwijst hiermee naar het tragische lot dat de meeste diva's die Patrick voor zijn reportages kiest, beschoren was.

'Je vraagt me waarom ik mij voor Rachel Baes, Mireille Balin en Habiba Messika interesseer? Daar zou je nog Margaret C. Anderson aan toe kunnen voegen. Eerst en vooral: die vrouwen hebben MIJ gekozen en ik niet hen.'

Twee: Het zijn relatief onbekende figuren, zodat ik het gevoel heb dat ze van mij zijn, mijn privé-obsessie. Ik vind Maria Callas ook wel interessant, maar Callas is van IEDEREEN. Dat is onuitstaanbaar.

Drie: ze hebben allemaal een excentriek leven geleid, ver van het gewone. Hun wereld, innerlijk leven en tragiek fascineren mij. Maar vergis je niet: ik had hen niet graag bij leven gekend. Dat zou de droom, de fascinatie teniet hebben gedaan. Het moeten onderwerpen, personages blijven waarover ik kan schrijven.'

We zijn er even stil van. Een schrijver die zo gul zijn ziel opent, je komt het niet vaak tegen.

Ik vraag hem daarop welke Luisterreportage hem het liefst was, over welke we iets mogen schrijven.

Hij glimlacht.

'Ik kan niet kiezen!'

'Toe.'

En dan gaat hij weer open en sla ik zijn woorden in me op.

'Doe maar Offenbach. Emma Calvé, Ravel en Massenet, omdat het zulke prettige bezoeken waren. Toen ik in 2003 mijn eerste reportage over de operacomponist Leoncavallo in Montecatini naar LUISTER opstuurde, zei de toenmalige hoofdredacteur Guido Van Oorschot dat mijn concept 'iets nieuws was'. In de literatuur en de kunst werd dat concept weliswaar vaak toegepast, in de muziek niet of nauwelijks. De idee om een componist of zanger uit een ander tijdperk in een bepaalde

plek die met hen verbonden was, te belichten, een dialoog tussen verleden en heden. De schakel was meestal een huis dat er nog was. Zo woonde Offenbach in Parijs, maar zijn refuge in Etretat was veel leuker om te doen. Later stapte ik daarvan af, omdat Luister bredere reisreportages verkoos. Ik ben dan biografische portretten gaan schrijven, altijd met een persoonlijke invalshoek. Geen musicologie.'

We kijken over het water, het Venetië van het Noorden, boten volgestouwd met de nieuwste generatie toeristen, Chinezen, Russen, Indiërs. Ze glijden in een onafgebroken file onder ons door. De ober brengt taartjes, vraagt of we koffie wensen.

'Een digestief,' lacht de dichter. Het is geen vraag, het is genieterslatijn. We laten ons even paaien en geven dan toe. Rituelen. Stamgenoten.

Bij een tafel waarop gebakkruiden en lege glazen getuigen van ons gesnoep, stel ik Patrick nog één vraag.

'Patrick, waarom werd je schrijver?'

Hij lacht alsof hij die vraag van me verwachtte, specifiek van mij. Hij geeft me het antwoord, het enige antwoord dat ik wil horen.

Niet zoals je in de films ziet: een jongen die op een dag tot het besluit komt: ik word schrijver. Of iemand die graag boeken leest en denkt: dat gaan we ook eens proberen. Of om je omgeving te imponeren. Ik moet schrijven zoals ik ook moet eten: het is een absolute behoefte. Als ik niet schrijf, voel ik me ongelukkig. Het is het liefste wat ik doe: eenzaam in mijn kamertje met mezelf en mijn gedachten. Op zich heel narcistisch. Dat zijn schrijvers bij uitstek: narcisten. Het onderwerp is eigenlijk niet zo determinerend. Eerst ben je schrijver, dan komt het onderwerp; niet omgekeerd. Ik hoef ook geen autoriteit te zijn. Zodra het een onderwerp is dat me boeit, wil ik het in woorden en zinnen vatten, stileren en vorm geven, mijn hoogstpersoonlijke visie erin leggen tot het mij behaagt. Op een schrijf-academie kun je de techniek wat bijspijkeren, maar word je geen schrijver.

Ik kan alleen maar knikken, want zuiverder kan niemand het omschrijven.

'En nu jij, Oelka. Waarom wou je mij, precies mij, interviewen?'

Omdat je ontroert, Patrick, omdat jij, alleen jij, die tragische vrouwen zo diep kunt liefhebben dat

je hen onsterfelijk maakt. Je verpakt hun dramatisch bestaan in koesterende, helende, woorden en verbindt, of je dat nu wilt of niet, hun naam voor eeuwig met de jouwe.

Fragment 2 uit *Een tragische minnares*, auteur Patrick Spriet

Het is 10 mei 1940. Een heldere, warme dag kondigt zich aan wanneer Van Severen al vroeg gewekt wordt door een van zijn vrienden en geldschieters, wijnhandelaar Pierre Feys. Zijn bericht is kort en somber: Hitler is België binnengerukt! Van Severen reageert geëmotioneerd, heftig. Rachel, die haar plannen heeft gewijzigd en al de dag voordien in Brugge gearriveerd is, staat er als versteend bij en vraagt zich af wat haar te doen staat! Vandaag zou ze immers naar haar zus en vader in Parijs gaan. Van Severen is resoluut: het beste is om haar voornemen uit te voeren en haar koffer te pakken, want in België dreigt chaos en oorlog. De tranen rollen over haar gezicht terwijl ze aan de toekomst denkt: wat zal er met haar minnaar gebeuren als Duitsland het land onder de voet loopt? Ze had hem al maanden voordien gewaarschuwd en hem aangespoord onder te duiken, hem zelfs gesmeekt de dreigementen van zijn talrijke Belgische vijanden serieus te nemen, maar intussen hebben de feiten hem ingehaald. Nu kan er niets meer gedaan worden en wordt het bang afwachten. Het afscheid is nog hartverscheurender dan anders. Om 9 uur vertrekt ze met haar auto, een tochtje dat twintig jaar later nog altijd door haar hoofd tolt als een treintje op een achtbaan: had ze hem maar meegenomen, de vrijheid tegevoelt... ■

[Betty Antierens, René Hooyberghs, Patrick Spriet, augustus 2011, Brugge]

In 2012 verschijnt van Patrick Spriet *Caruso*, een roman over de legendarische Enrico Caruso.